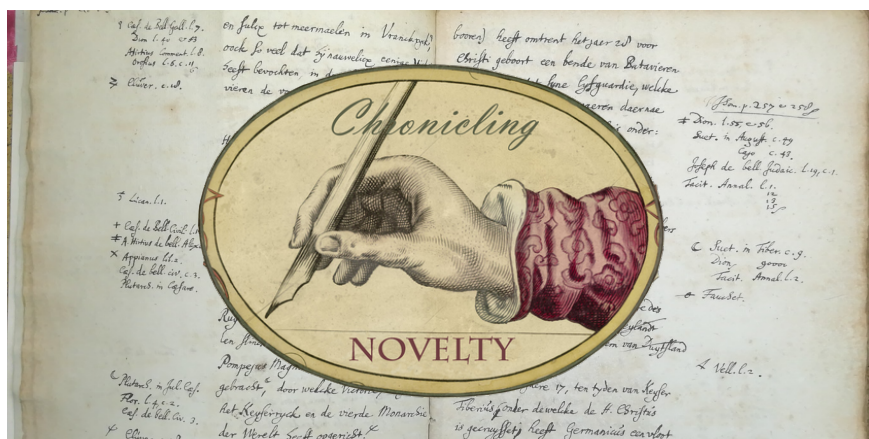

Invoerinstructie Nieuws! Lokale kronieken, 1500-1850

Schatgraven in de lokale geschiedenis van Nederland en België? Help ons om 40.000 pagina's Nederlandstalige kronieken toegankelijk te maken!

Versie 14 december 2021

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave.....	1
Wat gaat u doen?	2
Aanmelden op het project	2
Het uitzoeken van een kroniek	2
Aan de slag!	5
Belangrijke aandachtspunten tijdens het corrigeren of transcriberen	7
1. Ga niet hertalen	7
2. Hoofdletters	8
3. Diakritische tekens	8
4. Onderstrepingen en cursivering	8
5. Tabellen	8
6. Afkortingen en speciale tekens	9
7. Alle gesegmenteerde tekstregels worden getranscribeerd	10
8. Doorgehaalde tekst	12
9. Y of IJ?	12
10. U of N?	12
11. Afgeraffelde woorden en krullen aan het eind van een woord	12
12. Opmaak van de scan en interpunctie	13
13. Onleesbare tekst of tekst in een vreemde taal	14

Wat gaat u doen?

Voor dit onderzoek gaan we een groot aantal Nederlandstalige kronieken digitaliseren uit de periode ca. 1500-1850. Al met al hopen we minimaal 40.000 pagina's te kunnen ontsluiten. Daar hebben we uw hulp bij nodig!

Om zoveel mogelijk kronieken te kunnen transcriberen, gaan we gebruik maken van HTR: *Handwritten Text Recognition*. Op basis van een selectie door de mens gemaakte transcripties leert de computer hoe hij zelf handschriften kan herkennen. In dit project doen we twee dingen:

1. het transcriberen van handschriften;
2. het corrigeren van de door computers gemaakte transcripties.

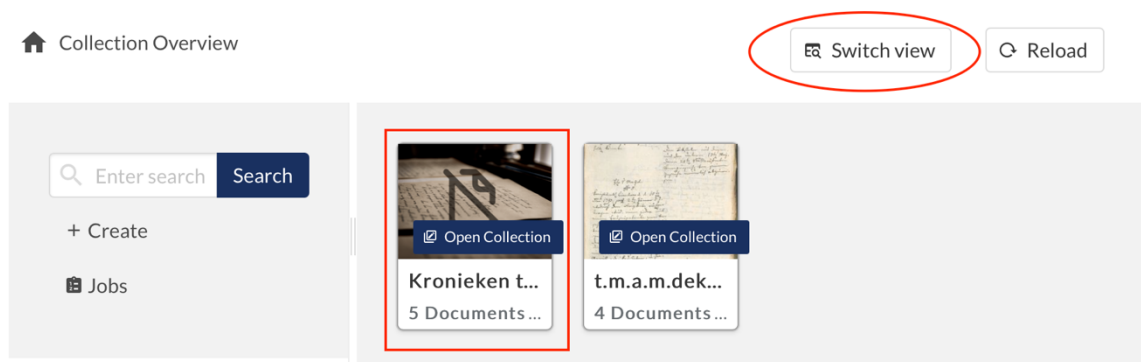
U kunt dus twee soorten teksten krijgen voorgeschoteld: een handschrift dat u zelf moet transcriberen of een door de computer getranscribeerd handschrift dat nog veel fouten bevat. In deze instructie leggen we u precies uit hoe u aan het werk gaat!

Aanmelden op het project

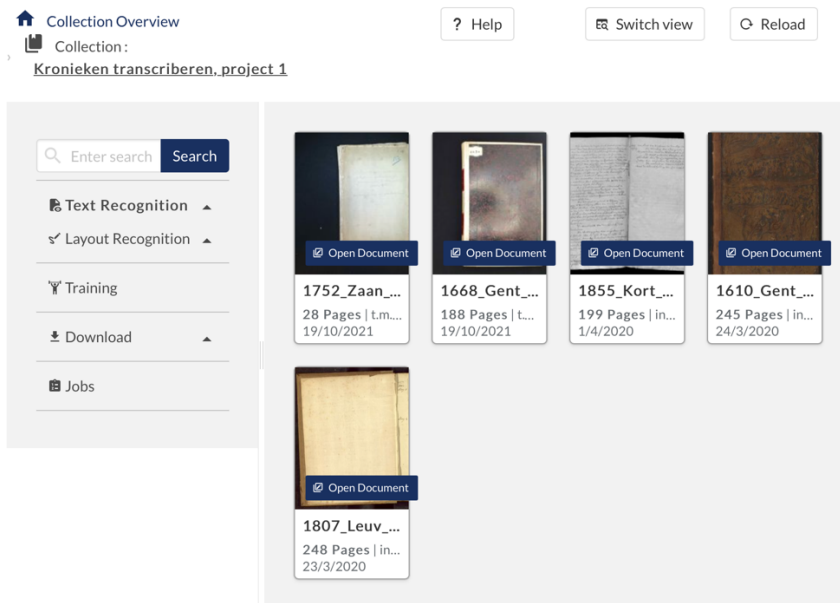
Op de website: <https://chroniclingnovelty.com/meedoen/> staat in detail uitgelegd hoe u een account kunt aanmaken op [Transkribus Lite](#) en [Wordpress](#). Transkribus Lite geeft u toegang tot de collectie en door een account te maken op Wordpress kunt u het forum gebruiken op [onze website](#). Door gebruik te maken van het contactformulier op onze website zullen wij u op basis van uw e-mailadres toegang geven tot het forum en de Transkribuscollectie. Dit kan een dag duren, maar u krijgt een e-mail zodra u bent toegevoegd.

Het uitzoeken van een kroniek

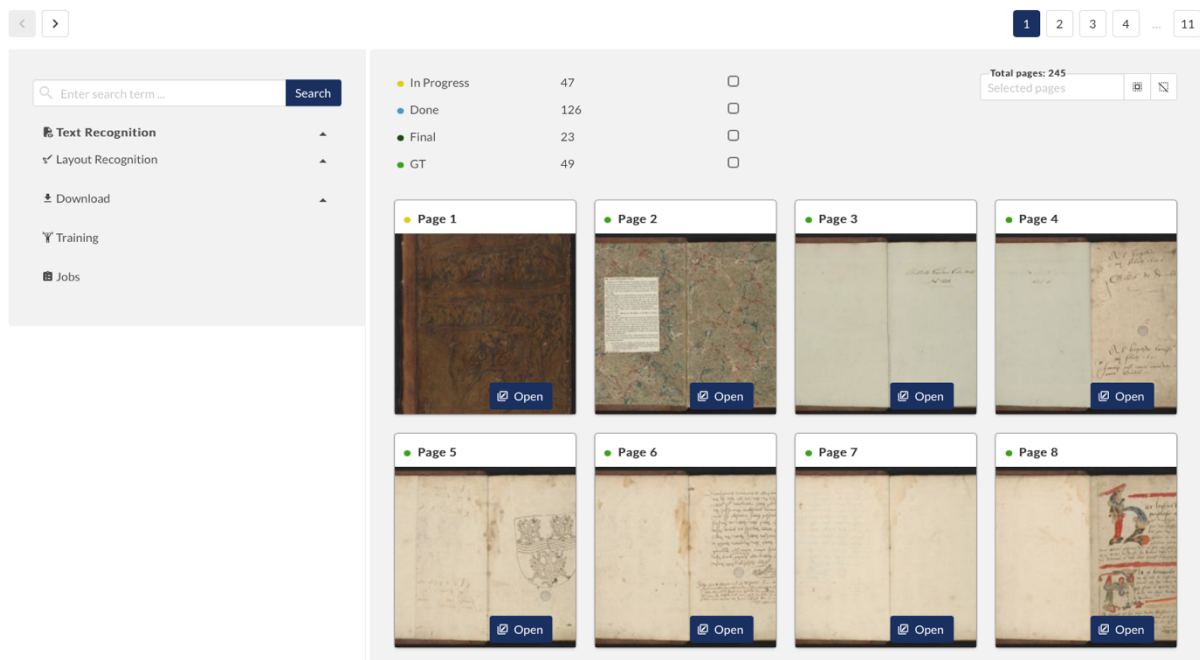
Log in op de website: <https://transkribus.eu/lite/>. Vervolgens ziet u het onderstaande scherm nadat u bent toegevoegd aan de collectie 'Kronieken transcriberen, project 1'. Met de 'Switch view' knop verandert de interface. U kunt zelf testen wat u het prettigst vindt werken. In de schermafbeeldingen in deze handleiding is **niet** op 'Switch view' geklikt.

Klik op de 'Kronieken transcriberen, project 1' collectie om een kroniek uit te kiezen die u wilt transcriberen. U ziet dan het onderstaande scherm met een aantal verschillende kronieken.

De kronieken hebben allemaal een nummer, bestaande uit het laatste jaartal uit de kroniek, de eerste vier letters van de plaats, en de eerste vier letters van de auteursnaam. Over het algemeen zijn de handschriften voor 1700 lastiger dan daarna. Door te klikken op een kroniek kunt door de scans bladeren om een eerste indruk te krijgen. Klik op 'Open' als u de scan van dichtbij wilt bekijken. Zie de onderstaande afbeelding.

U ziet dat de scans de status 'In Progress', 'Done', 'Final' of 'GT' (= Gereed voor Transcriberen) kunnen hebben die gepaard gaan met de kleuren: geel, blauw, donker groen en licht groen. Dit is belangrijk als we starten met transcriberen en controleren van de scans, maar dat komt later. Nu kunt u eerst de kroniek verkennen.

Wanneer u op een willekeurige scan klikt ziet u de afbeelding links en de tekst rechts. In de linkerbovenhoek kunt u op de pijltjes klikken om door de kroniek te bladeren.

Transkribus lite Collection Search Jobs Credits Features Info t.m.a.m.dekker@vu.nl Log out EN

Collections
Kronieken transcriberen, project 1
1610_Gent_Vooc_B Page 195

DONE | t.m.a.m.dekker@hum.leidenuniv.nl

Ende Gravinne Isabella datse hueren pijl uuttrecken souden, ende die quetsen ghenesen, Daer bij stont Int lattijne Ostende, dat es toocht u quetse, ende boven Albertus Isabella stont (medebor) dat es ic sal u ghenesen Commende tot talver hoochpoort daer stont een seer schoone poorte die seer hooghe Was met iij duerganghen ende boven stont een schoon vertooch gheschildert van datter ghescreven staen In het boeck numeri Int 7 Cap. hoe dat de dochters van Saphad quamen an Josue begheerende een eerfdeel te hebben, Ende bij ghelijkenese stont daer ooc bij, hoe dat ons Conijnck Philippus lest overleden gaf sijn dochtere Isabella voor haer eerfdeel dees xvijthien landen, met veel ander vertoochsels, als het huwelick van Jacob, ende Rachel, ende meer andere ende boven de poorte stonden veel leuwen met standaerden ende veendelen, ende veel Carmina int lattijne Commende tot ant Stadhuus daer Was oock een

Download

De knoppen in de rechterbovenhoek geven u verschillende opties om de kroniek te bestuderen. Knop 1 en 4 zijn vooral belangrijk. Hieronder zijn ze nog eens uitvergroot.

Knop 1: Geeft links de afbeelding en rechts de (getranscribeerde) tekst weer.

Knop 2: Alleen de tekst

Knop 3: Alleen de afbeelding

Knop 4: De transcribeer- en controleerfunctie. Zowel de afbeelding als tekst

Knop 5: De segmentatie/opmaak van de kroniek. Hier hoeft u niets mee te doen.

Door te klikken op de naam van de kroniek - in dit geval '1610_Gent_Vooc_B' - gaat u terug naar het overzicht van de scans.

Aan de slag!

1. Ga terug naar het overzicht van de kronieken en klik op '**Collection**' om een kroniek uit te zoeken die u wilt transcriberen.

Collection

Search

Jobs

Credits

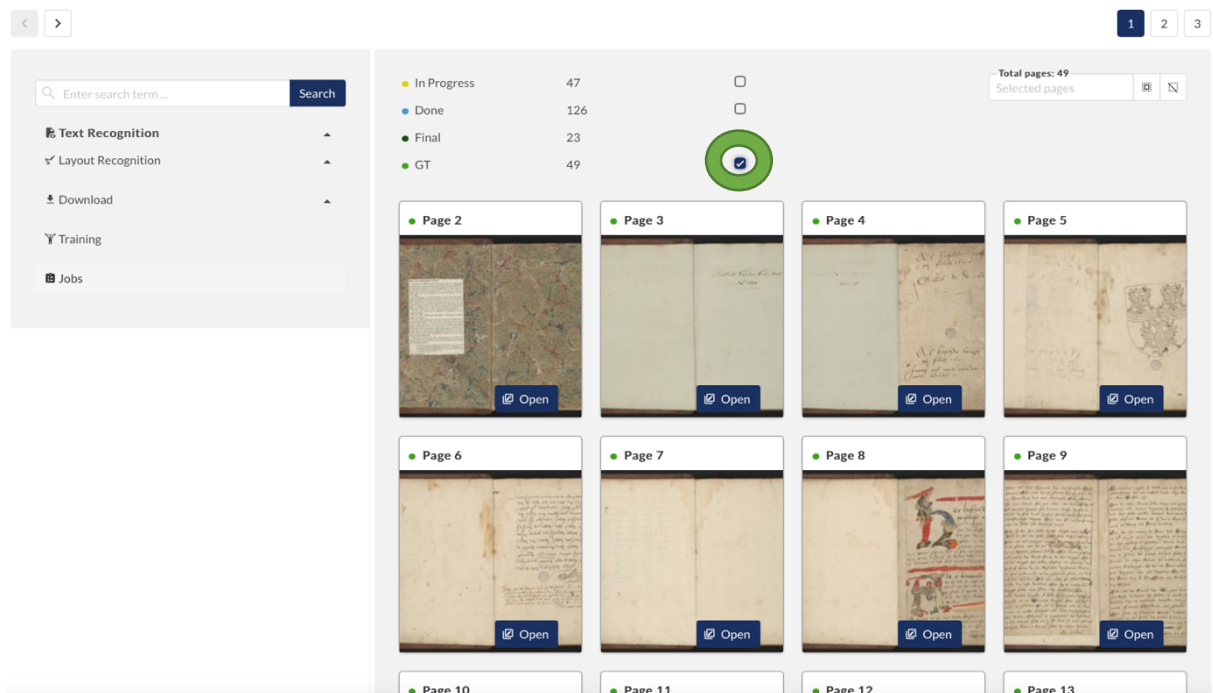
Features

Info

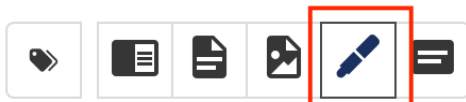
2. Open een kroniek en bekijk welke status de scans hebben zoals op de afbeelding hieronder.

- **GT = Gereed voor Transcriberen** (licht groen): Deze scan kan 'ingevoerd'/getranscribeerd worden.
- **In Progress** (geel): Deze scan is bezet. Een vrijwilliger is hierin aan het werk.
- **Done** (blauw): Deze scan is al ingevoerd. Deze kan gecontroleerd worden door een controleur.
- **Final** (donker groen): De scan is gereed voor onderzoek. U hoeft hier niks meer aan te doen.

Het is hierbij belangrijk dat u alleen scans aanklikt die op **GT = Gereed voor Transcriberen** (licht groen) staan. Wanneer wij met u contact hebben opgenomen voor de rol van controleur, dan kunt u ook de '**Done**' (blauwe) scans verwerken. U kunt op het vierkantje achter **GT** klikken om alleen die scans weer te geven.

3. Klik op een scan die op **GT = Gereed voor Transcriberen** (licht groen) staat en klik vervolgens op het **stifticoontje** rechtsboven.

4. Om anderen te laten zien dat u werkt in de desbetreffende scan kunt u de status wijzigen naar **'In Progress'**. Klik vervolgens op de groene knop **'save'** en u kunt starten met transcriberen.

1610_Gent_Vooc_B Page 9 GT | t.m.a.m.dekker@hum.leidenuniv.nl

Turre als eenen Spinrocke van het Clooster sal zijn
ghemaect Ende naer dat hij ghemaect sal zijn so sal hem
een Spoorwaen daer anne verhanghen Ende als men in

5. Klik op een regel om te beginnen met transcriberen. Staat er geen tekst? Veel plezier met transcriberen! Staat er wel tekst? Dan verbetert u een computertranscriptie. Ook deze wordt later nog door een controleur gecontroleerd.

Door te klikken op een regel in de tekst, licht de corresponderende regel in de afbeelding op. Zo kunt u per regel de hele scan transcriberen en/of verbeteren.

Met de knoppen rechts kunt u (van boven naar onder): 1. inzoomen, 2. uitzoomen, 3. terug naar oorspronkelijke weergave, 4. aanpassen aan de breedte van het scherm. Zie de afbeelding hieronder.

Transkribus lite Collection Search Jobs Credits Features Info t.m.a.m.dekker@vu.nl Log out EN

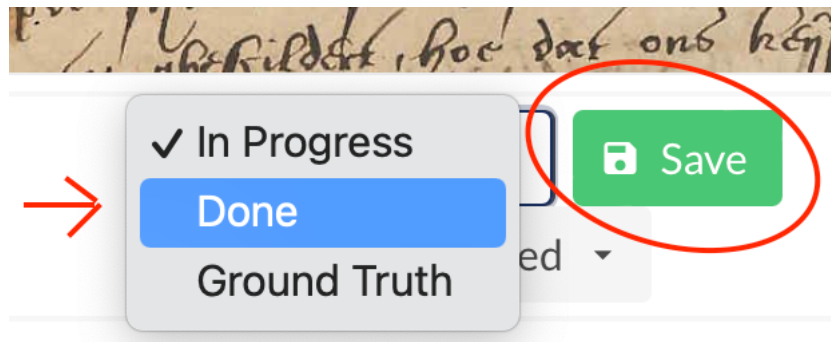
Collections
Kronieken transcriberen, project 1
1610_Gent_Vooc_B Page 193

IN_PROGRESS | t.m.a.m.dekker@hum.leidenuniv.nl

Voort so reet den Grave metter Fravinne Int Casteel
met huerlieder Coetse Waghene, alwaer huerlieder
frijje peerden elc met een selvere sale Waren bereet

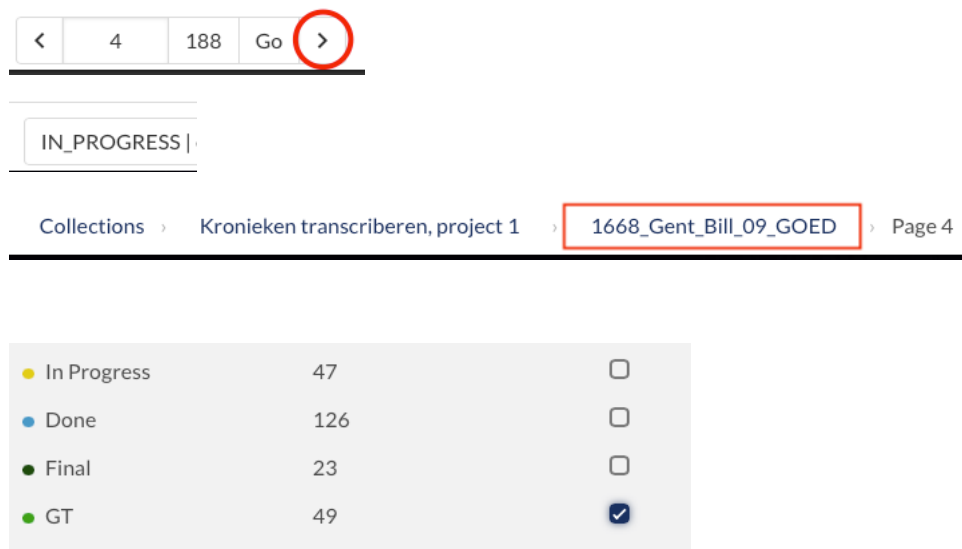
5. Wanneer u klaar bent met de scan klikt u op 'In Progress' en verandert u de status naar 'Done'. Klik vervolgens op de groene knop **Save**. Zie de afbeelding hieronder.

Controleurs, let op! Jullie veranderen de status van 'Done' naar 'Final'.

6. Wanneer u de scan heeft opgeslagen kunt u door met de volgende.

Klik linksboven op het icoontje: > naast **Go**. **Let op**, u gaat nu naar de volgende scan in de reeks. Kijk voordat u begint of de scan de *juiste* status 'GT' heeft om door te gaan. Anders kunt u beter op de naam van de kroniek klikken om terug te gaan naar het statusoverzicht. In het onderstaande voorbeeld is dat '1668_Gent_Bill_09_GOED'. U kunt vervolgens het vierkantje achter 'GT' klikken voor het overzicht van de scans met de juiste status.

Belangrijke aandachtspunten tijdens het corrigeren of transcriberen

U bent bezig met het transcriberen of nakijken van uw handschrift. Waar moet u opletten? We zetten graag een aantal belangrijke aandachtspunten voor u op een rij.

1. Ga niet hertalen

Voor ons project hebben we zo letterlijk mogelijke transcripties van de kronieken nodig. Kies dus geen moderne spellingsvarianten, maar volg de vroegmoderne spellingswijze, zelfs als deze u onlogisch of verwarrend overkomt. In het vroegmodern Nederlands werd er nog geen gestandaardiseerde schrijfwijze toegepast. **Ga dus niet hertalen!**

2. Hoofdletters

Ook **hoofdletters** moeten zoveel mogelijk worden overgenomen. Is het niet duidelijk of het om een kleine letter of een hoofdletter gaat? Vergelijk de letter dan met dezelfde letter op andere plaatsen in het handschrift en hak de knoop door. Zorg ervoor dat u hier consistent in bent. Hoofdletters die midden in het woord staan, worden overigens niet overgenomen.

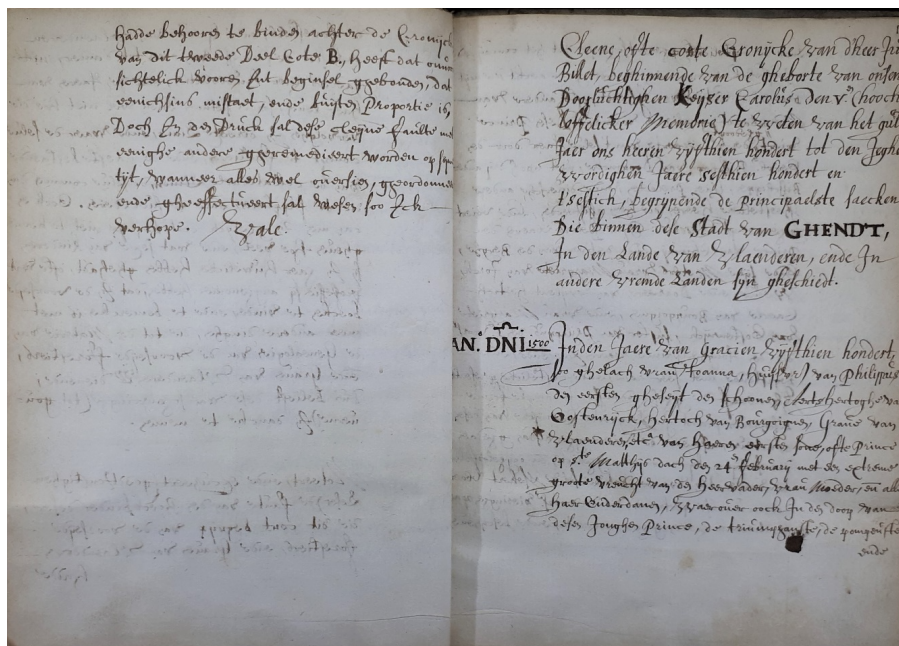
3. Diakritische tekens

Diakritische tekens zoals de é, ç, ö of ü worden overgenomen als het om tekens gaat die we vandaag de dag nog steeds gebruiken. Gaat het om tekens die we nu niet meer kennen, zoals een streepje boven de u? Deze hoeft u niet over te nemen.

4. Onderstrepingen en cursivering

Heeft de auteur zelf woorden onderstreept (dus niet een latere gebruiker van het handschrift) dan kunt u de woorden onderstrepen met behulp van de onderstreepfunctie in 'special characters'.

Cursiveren (Ctrl i) graag alleen gebruiken als een gotische tekst wordt onderbroken door humanistisch schrift, ook wel Italic. Zie het voorbeeld hieronder. Het bovenste deel van de rechterpagina is in cursiefschrift. Het verschil is meestal goed te zien aan de letter e.

5. Tabellen

Als een scan een tabel bevat met meerdere kolommen, dan moeten hierin voor alle (horizontale) rijen één segmentatielijns worden gebruikt. Als dit nog niet is gebeurd, dient de scan teruggegeven te worden. Hieronder is links de verkeerde segmentatie te zien, en rechts de goede segmentatie.

Als de tabel wel juist gesegmenteerd is, kunt u de getallen/woorden uit verschillende kolommen met een puntkomma (;) onderscheiden. Als de schrijver zelf een ander teken gebruikt (zoals in het voorbeeld hieronder een streepje (-), gebruikt u die.

Sommige afkortingen zijn eenduidig te spellen en mogen daarom worden uitgeschreven. Hierbij gaat het om afkortingen als:

- versoecke
- voorsz.
- persoon
- ende
- vande

verhaelt	verhaelt	perceelen
vercofte	vercofte	perceelen
vercondicht	vercondicht	perzoon

Een streep boven een woord wijst ook op een afkorting. Dus als er een streep boven het woord 'gaen' staat, schrijf dan 'gaende'.

Er bestaan echter ook afkortingen die niet eenduidig kunnen worden gespeld. Schrijf deze dan ook **niet** uit! Een paar voorbeelden zijn:

- voorn.
- voorss.
- Mr.
- octob:
- Not^s Publ:

de voorn:

Breuken

Er zijn twee manieren om breuken in te voeren. Allereerst is er een aantal standaard breuken opgenomen in de 'special characters'. De breuken die hierin staan, kunnen zo overgenomen worden. Omdat niet alle breuken in de 'special characters' optie te vinden zijn, kunnen de breuken ook door middel van een schuine streep (/) ingevoerd worden, zoals 2/3. Wanneer er een heel getal voor de breuk staat, kan deze door middel van een dubbele punt (:) gescheiden worden zoals 1:2/3.

7. Alle gesegmenteerde tekstregels worden getranscribeerd

De **vuistregel** is:

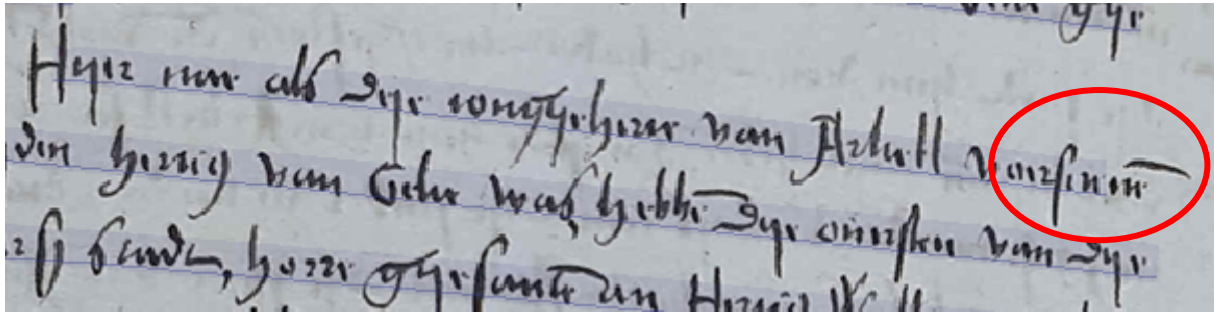
Alle regels die zijn gesegmenteerd,
worden getranscribeerd!

Als u de tekst niet kunt invoeren omdat de segmentatie ontbreekt of als de regels steeds onderbroken zijn, geef de tekst dan terug. Als alleen de leesvolgorde van een tekst niet klopt,

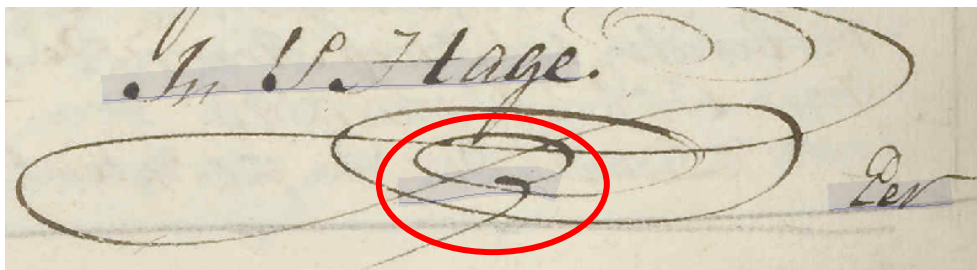
kunnen we dat makkelijk aanpassen, ook als er al getranscribeerd is. In zo'n geval kunt u dus wel transcriberen.

Transcribeer dus ook paginanummers en data. Er is een aantal **uitzonderingen** op de regel:

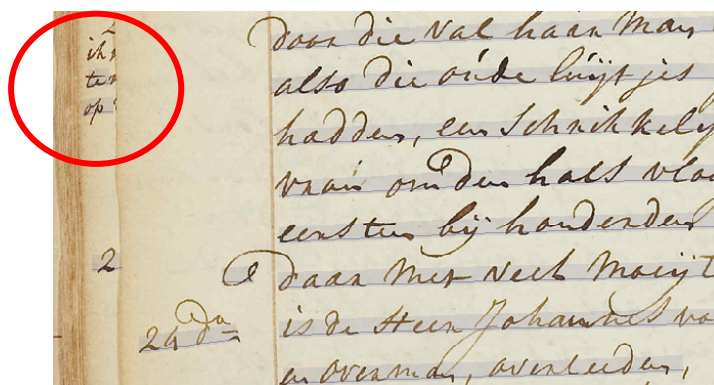
- Als een gedeelte van een woord of letter buiten de segmentatie valt, maar wel te lezen is, moet u deze wel overnemen.

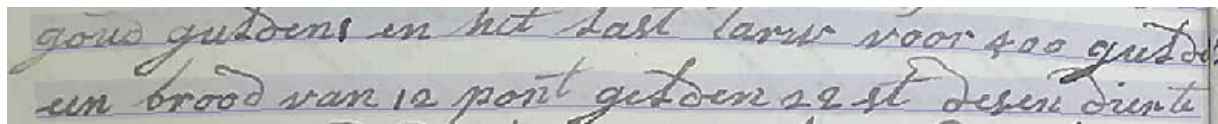
- Als krabbels, strepen of doorgedrukte tekst door de computer als een tekstregel zijn gemarkeerd, hoeft u hier niets in te vullen. Laat de tekstregel leeg en ga door met het transcriberen van de volgende zin.

- Ook stukjes tekst van de vorige of volgende pagina die per ongeluk zijn gesegmenteerd door de computer worden niet ingevuld.

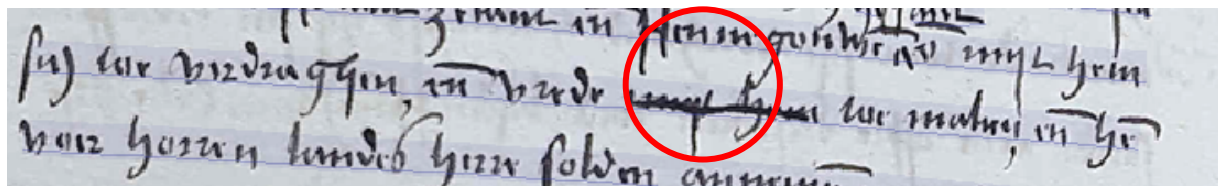
- Valt een deel van de tekst op de scan weg en weet u vrij zeker hoe het woord kan worden afgemaakt? Vul het woord dan aan. Als u niet zeker bent van uw zaak, transcribeert u alleen het zichtbare deel.

- Is de scan zo beschadigd of bevlekt dat niet alles te lezen is? Probeer dan zoveel mogelijk toch in te vullen, want het zou zomaar heel waardevolle informatie kunnen zijn voor het onderzoek...

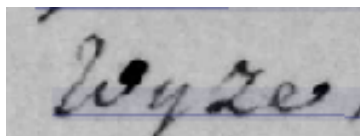
8. Doorgehaalde tekst

Doorgehaalde tekst wordt gemarkeerd met de knop 'abc'. De tekst zelf wordt voluit geschreven.

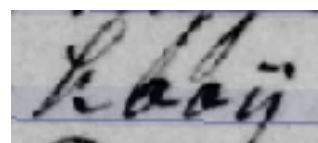

9. Y of IJ?

Soms is het lastig te bepalen of er nu een 'y' of een 'ij' in een woord staat. Gebruik dit als regel: staan er puntjes boven de letter, dan is het een 'ij'; staan er geen puntjes, dan is het een 'y'!

Transcribeer dit woord als 'wyze'

Transcribeer dit woord als 'kooij'

10. U of N?

Als u een streepje boven de letter 'u' ziet staan, hoeft u deze niet over te nemen. Het streepje werd in vroegmodern Nederlands vaak gebruikt om de 'u' van de 'n' te onderscheiden. Aangezien we deze twee letters tegenwoordig wel goed van elkaar kunnen onderscheiden, hoeft u het streepje niet over te nemen.

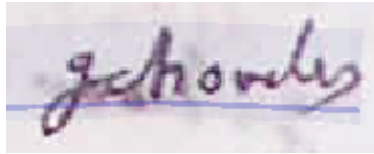

Transcribeer dit woord als 'voormuur'

11. Afgeraffelde woorden en krullen aan het eind van een woord

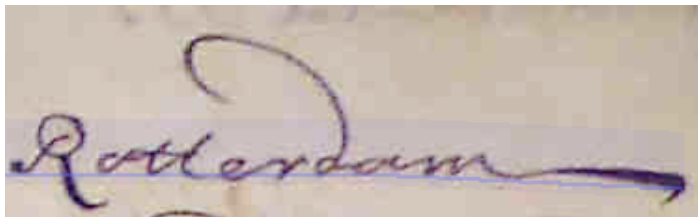
Het kan voorkomen dat woorden afgeraffeld worden, waardoor de eind-n in een woord bijvoorbeeld mist. Het gaat hierbij niet om afkortingen, maar om woorden die niet helemaal mooi zijn afgemaakt.

Daarom kan je deze woorden gewoon uitschrijven. Vaak gaat het om een samentrekking van de letters **-en**.

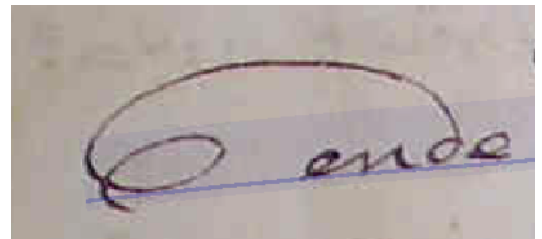

Transcribeer dit woord als 'gehouden'

Als er onnodige of onduidelijke krullen staan aan het eind van het woord, mogen deze in de meeste gevallen gewoon worden overgeslagen.

De streep na 'Rotterdam' hoeft niet te worden overgenomen

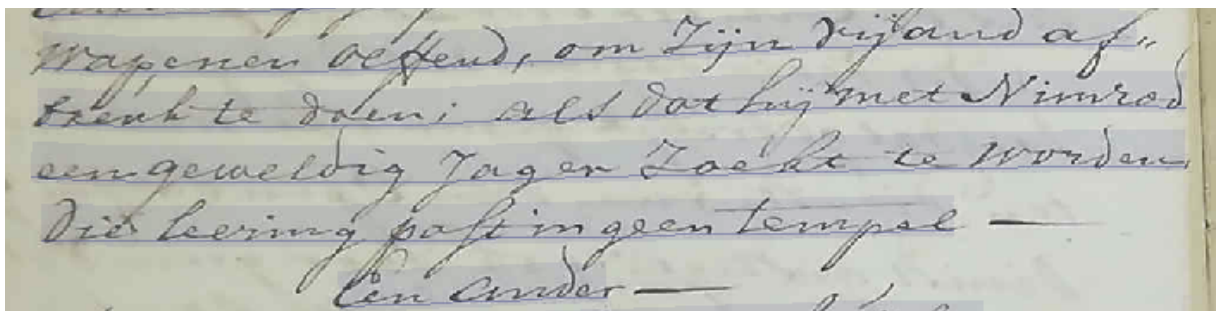

De krul voor 'ende' hoeft niet te worden overgenomen

12. Opmaak van de scan en interpunctie

De opmaak van de scan wordt niet overgenomen in de transcriptie. Als er dus tabs of meerdere spaties worden gebruikt, hoeven deze niet in het transcriptieveld te worden verwerkt. In principe moet de interpunctie zo precies mogelijk worden overgenomen. Als er echter veel puntjes, streepjes of lange strepen in de scan staan, hoeven deze niet te worden getranscribeerd. De **algemene regel** is:

Interpunctie die geen doel dient, hoeft **niet** te worden overgenomen!

Interpunctie die dus wél een doel dient, moet wél worden ingevoerd.

Wanneer er dubbele komma's/aanhalingstekens gedurende enkele opeenvolgende regels worden gebruikt om een mogelijk citaat mee aan te geven, mogen deze allemaal worden weggelaten.

Superscript wordt vaak gebruikt om een afkorting of een getal/hoeveelheid aan te geven. Gebruik de knop 'x²' om superscript in te voeren. **Leestekens hoeven niet overgenomen te worden! Het =-teken onder de d° op onderstaande afbeelding dient u dus niet te transcriberen.**

Transcribeer als 18 d°, 19d° - d° is de afkorting van dito

Wanneer u een letter met een accent (á, ç, ë, et cetera) invoert vanaf een Mac-computer, wordt deze helaas *niet* opgeslagen in VeleHanden. Maak daarom gebruik van het menu met de speciale tekens als u op een Apple werkt. Als u op een Windows-computer werkt, dan kunt u wel gewoon de sneltoetsen gebruiken.

13. Onleesbare tekst of tekst in een vreemde taal

Kunt u niet ontcijferen wat er staat, gebruik @ voor één letter/cijfer, @@ voor meer letters/cijfers en @@@ als het om een heel woord gaat.

Zijn één of meer letters niet leesbaar of zichtbaar door vlekken of de kneep van het boek, gebruik # als het (waarschijnlijk) om één letter/cijfer gaat, ## voor meer letters/cijfers, en ### voor een heel woord. Weet u zeker wat

Wanneer u een fragment tegen komt in een taal die niet het Nederlands is (meestal Latijn of Frans), mag u deze transcriberen als u kunt zien wat er staat. Lukt het u niet om deze tekst te ontcijferen? Rond de scan dan af met een 'opmerkelijk', waarbij u de vreemde taal noemt van het fragment. Bent u controleur en kunt u het anderstalige fragment niet ontcijferen, markeer de scan dan als 'probleemgeval' en noem daar de vreemde taal.

Als de auteur ruimte heeft opengelaten in een zin (om later iets in te voegen, maar dit niet heeft gedaan), dient u dat als volgt te transcriberen: [...]